

ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ

«ΣΧΕΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, ΠΟΙΝΙΚΗΣ,
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΙΚΗΣ»

ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ

ΚΟΜΟΤΗΝΗ

Η ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ
ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΝΟΝΩΝ ΚΑΙ
ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ ΣΤΟ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟ
ΔΙΚΑΙΟ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 10 ΜΑΙΟΥ 2019

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ

ΠΡΩΤΟΔΙΚΗΣ

Η αναλογία αποτελεί μία μέθοδο που εφαρμόζεται συχνά στο δίκαιο και ρυθμίζει συγκεκριμένη έννομη σχέση. Ως προς το εξεταζόμενο ζήτημα, στο Πειθαρχικό Δίκαιο με το άρθρο 108 ΥΚ ρητά επεκτείνονται αρχές και κανόνες του ποινικού δικαίου και της ποινικής δικονομίας και στο πειθαρχικό δίκαιο.

Η πρόνοια αυτή του νομοθέτη εξισορροπεί το όποιο έλλειμμα του πειθαρχικού δικαίου στο πεδίο των εγγυήσεων, και, υπό μια έννοια, το εμπλουτίζει με τα εγγυητικά χαρακτηριστικά της ποινικής διαδικασίας. Πέραν αυτού, όμως, το Πειθαρχικό Δίκαιο επηρεάζεται από άγραφους κανόνες δικαίου, όπως εκείνοι συνάγονται από το ισχύον γραπτό δίκαιο, το Σύνταγμα και τη νομολογία των δικαστηρίων.

Ειδικότερα ο Υπαλληλικός Κώδικας καταγράφει δύο προϋποθέσεις, στο ως άνω άρθρο, (άρθρο 108 ως ισχύει με ν. 4057/2012 (ΦΕΚ Α 54 14.3.2012), οι οποίες, εφόσον τηρηθούν, καθίσταται εφικτή η ανάλογη εφαρμογή των κανόνων και των αρχών του Ποινικού Δικαίου στο Πειθαρχικό Δίκαιο.

Κανόνας πρώτος: Οποιαδήποτε ποινική διάταξη δεν μπορεί να είναι αντίθετη προς το περιεχόμενο του Υπαλληλικού Κώδικα. **Κανόνας δεύτερος**: Οι κανόνες κι οι αρχές πρέπει «να υπηρετούν» τη φύση και το σκοπό της πειθαρχικής διαδικασίας.

Μάλιστα, στον ίδιο άρθρο και στην δεύτερη παράγραφο αυτού γίνεται μία ενδεικτική αναφορά σε κάποιους κανόνες κι αρχές του Ποινικού Δικαίου, που μπορούν αναλογικά να ισχύσουν και στο Πειθαρχικό Δίκαιο.

Πιο συγκεκριμένα, οι κανόνες κι οι αρχές είναι οι εξής:

- οι αιτίες αποκλεισμού της υπαιτιότητας και της ικανότητας προς καταλογισμό,
- οι ελαφρυντικές ή επιβαρυντικές περιστάσεις για την επιμέτρηση της πειθαρχικής ποινής,
- η έμπρακτη μετάνοια,
- το δικαίωμα σιγής του πειθαρχικά διωκόμενου,

-
- η πραγματική και νομική πλάνη,
 - το τεκμήριο της αθωότητας του πειθαρχικά διωκομένου και
 - η προστασία των δικαιολογημένων συμφερόντων εκείνου που διώκεται ή της υπηρεσίας του για τη διατύπωση δυσμενών κρίσεων και εκφράσεων ή τη διενέργεια εκδηλώσεων εκ μέρους του υπαλλήλου, εάν δεν στοιχειοθετείται το πειθαρχικό παράπτωμα της αναξιοπρεπούς ή ανάρμοστης ή ανάξιας συμπεριφοράς.

Ας τις εξετάσουμε μία προς μία

Αρχικά, θα πρέπει να πούμε ότι οι διατάξεις του Ποινικού Δικαίου περί: υπαιτιότητας από δόλο ή από αμέλεια (**άρθρα 27 και 28 ΠΚ αντιστοίχως**), κατάστασης ανάγκης που αποκλείει τον καταλογισμό (**άρθρο 32 ΠΚ**), άμυνας (**άρθρο 22 ΠΚ**) και διατάραξης των πνευματικών λειτουργιών ή της συνείδησης (**άρθρο 34 ΠΚ**) εφαρμόζονται αναλόγως και στο Πειθαρχικό Δίκαιο.

Στην τελευταία περίπτωση, συμπεριλαμβάνονται περιπτώσεις μέθης, παραφοράς ή ψυχικής ορμής που μπορούν να μειώσουν ή και να εξαλείψουν την πειθαρχική ευθύνη, καθώς ο κατηγορούμενος αδυνατεί να αντιληφθεί την «πειθαρχική σοβαρότητα» της πράξης του. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά τη μέθη, αυτή «δεν στέκεται ικανή» να μηδενίσει την πειθαρχική ευθύνη, αλλά μπορεί να μειώσει το μέγεθος της επιβλητέας ποινής.

Έτσι κρίθηκε με την με αριθμό **1301/1991** απόφαση του **ΔΕΦΑΘ** η ακόλουθη περίπτωση:

«Αστυνομικός ευρισκόμενος με πολιτική περιβολή εκτός Υπηρεσίας οδηγούσε το Ι.Χ. αυτοκίνητό του στην παλαιά εθνική οδό Αθηνών - Πατρών, "συνεπεία καταφανούς μέθης" παρεξέκλινε από την πορεία του και προσέκρουσε σε τσιμεντένια κολώνα με αποτέλεσμα να υποστεί θλάση αυχένος - διάσειση.

Στη συνέχεια όταν οδηγήθηκε στο Κέντρο Υγείας επετέθη και εξύβρισε το νοσηλευτικό προσωπικό και τους αστυνομικούς, κατόπιν ενώ επιβιβάσθηκε σε ασθενοφόρο για το νοσοκομείο κατέβηκε από αυτό και εξύβρισε και πάλι αναιτίως τους αστυνομικούς και το νοσηλευτικό προσωπικό.

Από την προσβαλλόμενη πράξη προκύπτει ότι το Ανακριτικό Συμβούλιο κατέληξε στην τιμωρητική απόφαση αξιολογώντας όλη την παραπάνω συμπεριφορά του αιτούντος και χωρίς από την αιτιολογία να προκύπτει ότι το Συμβούλιο σημασιολόγησε και ερεύνησε, όπως έπρεπε,

την ικανότητα του αιτούντος για καταλογισμό αφού ρητά δέχθηκε ότι η παραπάνω επιλήψιμη καταρχήν συμπεριφορά του αιτούντος εκδηλώθηκε μετά την περιέλευσή του σε κατάσταση "καταφανούς μέθης" και περαιτέρω αφού αυτός είχε υποστεί από τον τραυματισμό του "θλάση αυχένος - διάσειση".

Τούτο όφειλε το Συμβούλιο απαραίτητα να το ερευνήσει και να το λάβει υπόψη διότι υπό την προκύπτουσα εκδοχή, ότι ο αιτών δεν ήταν πλέον ικανός προς καταλογισμό μετά την καταφανή μέθη και περαιτέρω μετά τη διάσεισή του, η μόνη αντιπειθαρχική συμπεριφορά που θα μπορούσε να του καταλογισθεί

θα ήταν η αμέλειά του εξαιτίας της οποίας περιήλθε αυτός σε κατάσταση καταφανούς μέθης, οπότε και θα ήταν, όπως είναι επόμενο, διαφορετικός ο νομικός χαρακτηρισμός και διαφορετική η βαρύτητα του αξιοτιμώρητου πειθαρχικού παραπτώματος.»

Ακολούθως, σημαντικό στοιχείο, ώστε να υπάρξει επιβολή της ποινής, είναι ο δράστης να έχει την ικανότητα να αντιληφθεί την ενοχή του. Διαφορετικά, η ποινή δεν είναι νόμιμη. Έχουν υπάρξει παραδείγματα τέτοιων περιπτώσεων στα οποία απουσιάζει η επιβολή πειθαρχικής ποινής, αλλά ξεκινά διαδικασία απόλυσης του υπαλλήλου εξ' αιτίας πνευματικής ανικανότητας.

Με την με αριθμό **997/2005** απόφαση του **ΣΤΕ** έγινε δεκτός ο ισχυρισμός του προσφεύγοντος, προς δικαιολόγηση της πειθαρχικώς κολασθείσης συμπεριφοράς του, ότι αυτή εκδηλώθηκε χωρίς δόλο και πρόθεση διαπράξεως αδικημάτων ή διαταράξεως της υπηρεσιακής τάξεως, αλλά υπό το κράτος της σοβαρότατης νόσου, (εξειδικεύεται η πάθηση επακριβώς) από την οποία πάσχει,

η οποία προσβάλλει και το νευρικό σύστημα του και συνακόλουθα έπρεπε να κινηθεί από το πειθαρχικό συμβούλιο η κατά νόμο διαδικασία διακριβώσεως αν τυχόν, κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα, συνέτρεχαν οι συγκεκριμένοι λόγοι ψυχικής υγείας, οι οποίοι ήσαν ή μείωναν την ικανότητα του προσφεύγοντος προς καταλογισμό, οπότε θα έπρεπε να εφαρμοσθεί η κατ' άρθρον 154 παρ. 1 του Υ.Κ. διαδικασία τυχόν απολύσεως.

Για το λόγο αυτό, η υπό κρίση προσφυγή έγινε δεκτή, η δε προσβαλλόμενη απόφαση εξαφανίστηκε.

Περαιτέρω οι ελαφρυντικές ή επιβαρυντικές περιστάσεις ασκούν επιρροή κατά την επιβολή της ποινής κι εφαρμόζονται αναλόγως και στο Πειθαρχικό Δίκαιο. Είναι αρκετά σύνηθες να μετριάζονται ή ακόμη και να εξαλείφονται ποινές, όταν οι ανθρώπινες αδυναμίες καταφέρνουν να νικούν τον επαγγελματισμό του δημοσίου υπαλλήλου.

Με βάση τη νομολογία των δικαστηρίων, εντοπίζονται ενδεικτικά κάποιες περιπτώσεις κατά τις οποίες αποδίδονται ελαφρυντικά στους υπαλλήλους. Ενδεικτικά: το λευκό πειθαρχικό παρελθόν και η άριστη υπηρεσιακή εικόνα, (**ΣτΕ 654/1996**), η ειλικρίνεια και το νεαρό της ηλικίας (**ΣτΕ 990/1996 κατά πλειοψηφία αναγνωρίστηκε το ελαφρυντικό**), η θετική στήριξη του προϊσταμένου (**ΣτΕ 2027/2001 κατά πλειοψηφία**), το ήθος, η καλή διαγωγή κι η υπηρεσιακή του ικανότητα (**ΣτΕ 1191/1988**).

Η ειλικρινής και η έμπρακτη μετάνοια, (**ΣτΕ 2027/2001 κατά πλειοψηφία**) η αποκάλυψη των αληθινών περιστατικών καθώς και η προβληματική ψυχική κατάσταση κατά τη διάρκεια τέλεσης του αδικήματος (**ΣτΕ 74/1998 κατά πλειοψηφία**), το ενδιαφέρον για την καλή λειτουργία της υπηρεσίας (**ΣτΕ 267/2002**),

η κούραση κι ο φόρτος εργασίας (**ΣΤΕ 4151/1996**), η κατάθλιψη ή οι ιδιαίτερες συνθήκες υγείας (**ΣΤΕ 1948/1990**), καθώς, επίσης κι η ύπαρξη προσωπικών κι οικογενειακών ζητημάτων (**ΣΤΕ 1622/1999**) μπορούν «να ελαφρύνουν» την ποινή του υπαλλήλου.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ Η ΑΠΑΡΙΘΜΙΣΗ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 84 ΠΚ

Από την άλλη πλευρά, συναντώνται οι επιβαρυντικές περιστάσεις, οι οποίες κι υπογραμμίζουν τη σοβαρότητα της ποινής.

Έτσι η ποινή, λοιπόν, μπορεί να θεωρηθεί απόλυτα δικαιολογημένη, εφόσον ο υπάλληλος έχει διαπράξει παλαιότερα κάποιο αδίκημα (κρίθηκε με τη με την με αριθμό **2868/2000** απόφαση του **ΣΤΕ** ότι η επιβληθείσα στον προσφεύγοντα πειθαρχική ποινή της οριστικής παύσης είναι η προσήκουσα,

ενόψει της σοβαρότητας του αδικήματος και του γεγονότος ότι ο προσφεύγων είχε τιμωρηθεί και στο παρελθόν με την πειθαρχική ποινή του προστίμου ίσου με τις αποδοχές πέντε ημερών για το πειθαρχικό αδίκημα της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των καθηκόντων του)

ή ο υπάλληλος έχει δημοσιεύσει αρνητικά σχόλια στον τύπο, προκαλώντας ταραχή στην κοινή γνώμη. (**ΣΤΕ 2509/2000**) Ακόμη, τέτοιες περιστάσεις μπορεί να αφορούν την ιδιότητα, τη θέση κι το βαθμό του υπαλλήλου (**ΣΤΕ 1601/2000**), την ύπαρξη κι άλλων παραπτώματων δηλαδή τη καθ' υποτροπή τέλεση και άλλων αδικημάτων από τον ίδιο (**ΣΤΕ 2868/2000**), τη συνολική αρνητική εικόνα του υπαλλήλου (**ΣΤΕ 2329/1985**) καθώς και τη χρήση διάφορων τεχνασμάτων. (**ΣΤΕ 424/1990**)

Στη συνέχεια η έμπρακτη μετάνοια ορίζεται ως η «πραγματική και ειλικρινής μεταμέλεια του υπαλλήλου που παρανόμησε» (βλ. Γιαρένης, 2012 σ. 190) και προϋποθέτει ότι η πράξη της μετάνοιας προηγείται της ανακριτικής πράξης. Η μετάνοια πρέπει να είναι αυθόρμητη και εκούσια. (**Άρθρα 84 παρ. 2 περ. δ, 384 και 406 Α παρ. 4 ΠΚ**).

Ένα από τα σημαντικότερα δικαιώματα του πειθαρχικώς διωκομένου είναι το δικαίωμα της σιγής (άρθρο 273 παρ. 2, 3 ΚΠΔ) βάσει του οποίου ο κατηγορούμενος μπορεί να αρνηθεί να απαντήσει σε οτιδήποτε του ερωτηθεί.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι στον Υπαλληλικό Κώδικα (ν. 3528/2007), και στο άρθρο 126 προβλέπεται η διεξαγωγή Ενόρκων Διοικητικών Ερευνών για την διερεύνηση της διάπραξης πειθαρχικών παραπτώματων. Η έρευνα διεξάγεται είτε εις βάρος ενός συγκεκριμένου προσώπου είτε *in rem*, (άρθρο 250 ΚΠΔ) για την εν γένει διερεύνηση των συνθηκών τέλεσης ενός παραπτώματος.

Στον Υ.Κ. προβλέπεται ότι ο υπάλληλος κατά του οποίου στρέφεται η έρευνα εξετάζεται ανωμοτί (126 και 132 Υ.Κ.). (**άρθρο 31 παρ. 2, 103 Α παρ. 3 ΚΠΔ**).

Η διάταξη του **άρθρου 31 παρ. 2 προτελευταίο εδ. ΚΠΔ** αναφέρει «προηγούμενη έγγραφη εξέταση του προσώπου αυτού που έγινε ενόρκως ή χωρίς τη δυνατότητα παράστασης με συνήγορο δεν μπορεί να αποτελέσει μέρος της δικογραφίας, αλλά παραμένει στο αρχείο της εισαγγελίας.»

Αντίθετα δεν υπάρχει όμως, στο εν λόγω νομοθέτημα, του Υπαλληλικού Κώδικα (ν. 3528/2007) διάταξη, η οποία να προβλέπει απαγόρευση της χρήσης, από τον διενεργούντα την ΕΔΕ κατά την σύνταξη του πορίσματος, είτε κατά την άσκηση της πειθαρχικής δίωξης, είτε κατά την πειθαρχική δίκη, μιας ένορκης κατάθεσης την οποία έδωσε, στο πλαίσιο της ΕΔΕ ένας υπάλληλος, εναντίον του και ο οποίος στη συνέχεια κατέστη διωκόμενος.

Η θεμελιώδης αρχή «nemo tenetur se ipsum accusare» σύμφωνα με την πάγια πλέον νομολογία του ΕΔΔΑ, αποτελεί ουσιώδες στοιχείο της έννοιας της δίκαιης δίκης του άρθρου 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α.

Ειδικότερα το ΕΔΔΑ, στην υπόθεση Saunders κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 29.11.1996, αλλά και σε άλλες αποφάσεις του, διατύπωσε ως γενικό κανόνα την υπεροχή του δικαιώματος μη αυτοενοχοποίησης και σιωπής έναντι του δημόσιου συμφέροντος για ή κατά την άσκηση ποινικής δίωξης και διευκρίνισε, στην παρ. 74,

ότι υφίσταται παραβίαση του εν λόγω δικαιώματος και αν ακόμη οι αξιοποιηθείσες μαρτυρικές καταθέσεις έχουν ληφθεί πριν αποδοθεί στον εξεταζόμενο τέλεση αξιόποινης πράξης. Το ΕΔΔΑ επεσήμανε δε, στις παρ. 71 και 72 της ίδιας απόφασης, ότι τούτο ισχύει ανεξάρτητα από το γεγονός εάν κατά περιεχόμενο η σχετική κατάθεση έχει άμεσο ή μη επιβαρυντικό χαρακτήρα.

Επίσης στην υπόθεση Vanjak κατά Κροατίας το έτος 2010, το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 6 ΕΣΔΑ, διότι το πειθαρχικό δικαστήριο έλαβε υπόψη του ομολογία του πειθαρχικώς διωκόμενου η οποία δόθηκε χωρίς την παρουσία δικηγόρου του και την οποία αμφισβήτησε στην συνέχεια ως προς την γνησιότητά και ακρίβεια της.

Είναι γεγονός ότι, ο ενόρκως εξετασθείς υπάλληλος έχει υποχρέωση από το νόμο και την συνείδηση του να καταθέσει όσα γνωρίζει για μια υπόθεση στην οποία πιθανόν να έχει ο ίδιος εμπλοκή. Ο υπάλληλος επομένως θα βρίσκεται στο ηθικό δίλημμα να πει τα πράγματα, όπως θεωρεί ότι συνέβησαν, ώστε να μην παραβεί το νόμο, την συνείδηση ή το θρησκευτικό του καθήκον, να μη ψευδορκεί.

Ο υπάλληλος για τον λόγο αυτό θα πρέπει να προστατεύεται και όχι να αυτοεπιβαρύνεται. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να μην εξαναγκάζεται να καταθέσει εναντίον του εαυτού του ή να ομολογήσει την ενοχή του ήδη από το πρώτο στάδιο της διαδικασίας και αν ακόμη δεν έχει ασκηθεί δίωξη σε βάρος του. Κατά λογική ακολουθία η ανάγνωση και αποδεικτική αξιοποίηση εις βάρος του διωκόμενου - κατηγορουμένου της ένορκης κατάθεσής του ως μάρτυρος επάγεται, απόλυτη ακυρότητα.

Η ειδικότερη αυτή προστασία σχετίζεται με το σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, δίνοντας χρόνο στον διωκόμενο να ετοιμάσει την υπεράσπισή του. Αυτό εντοπίζεται, άμεσα ή έμμεσα, σε πλήθος διατάξεων στον Υπαλληλικό Κώδικα, όπως η διάταξη με την οποία ορίζεται ότι τόσο η μη προσέλευση όσο κι η άρνηση εξέτασης του υπαλλήλου δεν επηρεάζει τη συνέχεια της ανάκρισης. (Άρθρο 132 ΥΚ)

Μάλιστα, ο πρόεδρος του Υπηρεσιακού Συμβουλίου μπορεί να αποφασίσει την ημέρα εξέτασης της υπόθεσης, η οποία έπεται της απολογίας ή της άπρακτης παρέλευσης της προθεσμίας για την υποβολή της (άρθρο 136 παρ. 1 Υ.Κ.), ενώ ως στοιχείο της απόφασης καθίσταται η υποβολή ή όχι απολογίας. (άρθρο 140 παρ. 2 περ. ε του ΥΚ). Εξαιρετικά κρίσιμο είναι να αναφερθεί πως η σιωπή δεν μπορεί να ταυτιστεί από μόνη της με ενοχή.

Ακολουθως [η πλάνη](#) του πειθαρχικά διωκομένου συνεπάγεται την «αποσύνδεση της βούλησής του από το αποτέλεσμα που συνιστά την αντιπειθαρχική πράξη» (βλ. Γιαρένη, 2012 σ. 193) και **διακρίνεται σε πραγματική και νομική πλάνη. (άρθρα 30 και 31 ΠΚ αντίστοιχα)** Η μεν πρώτη συνίσταται σε πραγματικό γεγονός, το οποίο αποτελεί την αντικειμενική υπόσταση του πειθαρχικού παραπτώματος. Σε αυτή την περίπτωση, η υποκειμενική υπαιτιότητα του υπαλλήλου αποκλείεται.

Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η σύνδεση της άγνοιας με αμέλεια. Η δε δεύτερη αποκλείει το αξιόποιο της πράξης, με την προϋπόθεση ότι εκείνη είναι συγγνωστή. Με άλλα λόγια, η νομική πλάνη στηρίζεται στην άγνοια ή στη λανθασμένη αντίληψη του πειθαρχικά κολάσιμου της συμπεριφοράς του υπαλλήλου, ο οποίος αδυνατεί να καταλάβει πως η ενέργεια ή η παράλειψή του είναι πειθαρχικά παράνομη ή άδικη.

Μόνο αν η πλάνη είναι συγγνωστή, αίρεται ο πειθαρχικός καταλογισμός, δηλαδή, όταν ο υπάλληλος κατανοεί το περιεχόμενο των πράξεων του, αλλά εσφαλμένα θεωρεί πως έχει τη δικαιοδοσία να τις πράξει ή πως αυτές είναι νόμιμες.

Ακόμη μία σπουδαία αρχή του Δημοσίου Δικαίου, η οποία ισχύει ευρύτερα έναντι κάθε δημόσιας αρχής κι όχι μόνο μέσα σε ποινικά πλαίσια είναι **το τεκμήριο της αθωότητας** ή αλλιώς, της μη ενοχής. (άρθρο 6 παρ. 2 της ΕΣΔΑ) Σύμφωνα με αυτό, κανείς κατηγορούμενος δεν είναι ένοχος, αλλά παραμένει αθώος μέχρι να αποδειχθεί το αντίθετο.

Για το λόγο αυτό, ο πειθαρχικός δικαστής είναι υποχρεωμένος να επικαλείται μόνον αποδεδειγμένα κι αληθινά γεγονότα και να εκφράζει την κρίση του με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση.

Τέλος, κατά ανάλογο τρόπο ισχύει **κι η προστασία των δικαιολογημένων συμφερόντων του πειθαρχικώς διωκομένου ή της υπηρεσίας του**, η οποία αφορά κατά κύριο λόγο τη διατύπωση δυσμενών κρίσεων κι εκφράσεων, καθώς κι αρνητικές εκδηλώσεις εκ μέρους του υπαλλήλου. Με αυτό τον τρόπο, λοιπόν, εφόσον δεν υφίσταται αναξιοπρεπής ή ανάρμοστη ή ανάξια συμπεριφορά,

η αντιπειθαρχική πράξη του υπαλλήλου δεν θεωρείται άδικη, (**άρθρο 367 ΠΚ**) αφού αποσκοπεί στην προστασία δικών του συμφερόντων ή της υπηρεσίας του. Μπορεί, βέβαια, να αφορά και καταστάσεις τρίτων προσώπων, με την προϋπόθεση της ύπαρξης ιδιαίτερης υπηρεσιακής σχέσης μεταξύ αυτού και των αποδεκτών των εκφράσεων και των εκδηλώσεων.

Πολύ συνοπτικά, εντοπίζονται και μερικές, ακόμη, επιμέρους διατάξεις του Ποινικού Κώδικα, οι οποίες θα μπορούσαν αναλόγως να εφαρμοστούν στο Πειθαρχικό Δίκαιο, όπως **η αναδρομική ισχύς του ηπιότερου νόμου (άρθρο 2 παρ. 1 ΠΚ)**. Η αρχή αυτή προβλέπει την εφαρμογή του νόμου με τις πιο ήπιες για το διωκόμενο διατάξεις ανάμεσα σε διάφορους νόμους,

που τυχόν έχουν νομοθετηθεί από την τέλεση του αδικήματος έως την έκδοση αμετάκλητης δικαστικής απόφασης. Επιπροσθέτως, ως χρόνος τέλεσης της πράξης χαρακτηρίζεται «εκείνος, κατά τον οποίο ο υπαίτιος ενήργησε ή όφειλε να ενεργήσει» (βλ. Γιαρένη, 2012 σ. 196) κι όχι ο χρόνος που επήλθε το τελικό αποτέλεσμα. (**άρθρο 17 ΠΚ**).

Μία επιπλέον **αρχή είναι εκείνη της επιείκειας** που έχει ως γνώμονα την προστασία των δικαιωμάτων των πιο αδύναμων διοικουμένων. Στενή σχέση με την παραπάνω αρχή έχει ο κανόνας *in dubio pro reo*, δηλαδή, «σε περίπτωση βάσιμης αμφιβολίας, ο δικαστής θα πρέπει να εκδίδει απόφαση υπέρ του διωκομένου υπαλλήλου». (βλ. Γιαρένη, 2012 σ. 196)

Θα πρέπει επίσης να μην παροραθεί και η **αρχή της κατ' αντιπαράσταση εξέτασης μαρτύρων και της δυνατότητας πρότασης και εξέτασης μαρτύρων υπεράσπισης.**

Σε πολλές περιπτώσεις πειθαρχικών διώξεων, τα στοιχεία συλλέγονται στην προδικασία, με την εξέταση μαρτύρων στο πλαίσιο Ε.Δ.Ε. Ο διωκόμενος υπάλληλος από τον νόμο έχει μεν δικαίωμα (130 παρ. 3 Υ.Κ.) να προτείνει την εξέταση μαρτύρων στον διενεργούντα την Ε.Δ.Ε., δεν έχει όμως δικαίωμα να απευθύνει εκείνος ερωτήσεις ούτε στους μάρτυρες που ο ίδιος προτείνει ούτε στους μάρτυρες που καταθέτουν επιβαρυντικά στοιχεία εις βάρος του.

(**αντίθετα βλ διάταξη 357 παρ. 3 ΚΠΔ** όπου ο κατηγορούμενος και οι άλλοι διάδικοι, καθώς και οι συνήγοροι τους, έχουν το δικαίωμα να κάνουν απευθείας στο μάρτυρα ή τον πραγματογνώμονα ή τον τεχνικό σύμβουλο του κατηγορουμένου τις ερωτήσεις που είναι χρήσιμες για την εξακρίβωση της αλήθειας).

Λαμβανομένων υπ' όψιν των ανωτέρω, σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ είτε κατά το αστικό είτε κατά το ποινικό του σκέλος, θα πρέπει να εξετάσουμε εάν οι διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα συμμορφώνονται με την ΕΣΔΑ.

Στην υπόθεση Vanjak κατά Κροατίας, 2010 όπως προαναφέρθηκε, κρίθηκε ότι υπήρξε παραβίαση του δικαιώματος στην δίκαιη δίκη, διότι το πειθαρχικό δικαστήριο έλαβε υπόψη του μαρτυρίες δύο ατόμων και δεν δόθηκε η δυνατότητα στον διωκόμενο να τις αμφισβητήσει.

Με απόφαση του ΕΔΔΑ (Τσότσος κατά Ελλάδα, 2009 και αρ. προσφυγής 25109/2007 κατά της ΑΠ 372/2007, βλ. επίσης Kostovski v Netherlands 11454/85), κρίθηκε ότι θα έπρεπε να δοθεί στον κατηγορούμενο ή ύποπτο, ένας προσήκον και επαρκής χρόνος, να αντικρούσει καταθέσεις επιβαρυντικές για τον ίδιο κατά τη στιγμή που πραγματοποιήθηκαν ή αργότερα, αλλά σε χρόνο κοντινό προς τον χρόνο που ελήφθησαν.

Στηριζόμενοι, λοιπόν, στις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 1 και 3 της ΕΣΔΑ, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι υφίσταται δικαίωμα του υπαλλήλου και σχετική υποχρέωση της υπηρεσίας να δέχεται την πρόταση για εξέταση μαρτύρων από τον υπάλληλο και την κατ' αντιπαράσταση εξέταση όλων των μαρτύρων, οι οποίοι εξετάζονται στην διαδικασία,

έστω και δια παροχής της δυνατότητας στον διωκόμενο να υποδείξει συγκεκριμένες ερωτήσεις οι οποίες θα πρέπει να γίνουν στους μάρτυρες από το πρόσωπο το οποίο διεκπεραιώνει την πειθαρχική διαδικασία. Η εξέταση κατ' αντιπαράσταση μαρτύρων κατά την λήψη της μαρτυρίας και η δυνατότητα του διωκόμενου να απευθύνει ερωτήσεις, έχουν μεγάλη σημασία για την διερεύνηση της αλήθειας,

την προστασία της λειτουργίας της υπηρεσίας και την προστασία των δικαιωμάτων των υπαλλήλων. Είναι σύνηθες σε πολλές περιπτώσεις τα στοιχεία στα οποία βασίζεται μια δίωξη να αφορούν προφορικές μαρτυρίες προσώπων με τις οποίες καταλογίζεται σε υπάλληλο πειθαρχικώς επίμεμπτη συμπεριφορά.

Ο υπάλληλος θα πρέπει στην συνέχεια με την δική του κατάθεση να ανατρέψει τις δημιουργηθείσες εντυπώσεις χωρίς να είχε την δυνατότητα με ερωτήσεις προς τους μάρτυρες να αναδείξει τις αντιφάσεις και τα κενά. Η δε εξέταση του μάρτυρα αργότερα δεν έχει το ίδιο αποτέλεσμα διότι ο μάρτυρας θα έχει κάθε λόγο να υποστηρίξει την αρχική του κατάθεση,

θα έχει παρέλθει μεγάλο χρονικό διάστημα από την λήψη της και πιθανόν οι εν λόγω μαρτυρίες να ήταν καθοριστικές για την θέση σε αργία ή την πειθαρχική καταδίκη. Μια δυνατότητα ικανοποίησης των όρων της ΕΣΔΑ και της μη μετατροπής της πειθαρχικής διαδικασίας σε ποινικό ακροατήριο θα ήταν οι ερωτήσεις του διωκόμενου προς τους μάρτυρες να είναι έγγραφες και οι καταθέσεις τους να λαμβάνονται από τον διενεργούντα την εξέταση.

Αρχή της μη χειροτέρευσης της θέσης του ασκούντος το ένδικο μέσο

Από τις διατάξεις των άρθρων 141 και 142 του Υπαλληλικού Κώδικα κατοχυρώνεται **η αρχή της μη χειροτέρευσης του ασκούντος το ένδικο μέσο**, είτε κατά την άσκηση διοικητικής είτε δικαστικής προσφυγής.

Η ρητή υπερνομοθετικής ισχύος διάταξη η οποία καθιερώνει το δικαίωμα επανεξετάσεως μιας ποινικής υπόθεσης από το δικαστήριο παρέχει το 7ο πρόσθετο πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ το οποίο κυρώθηκε με **το Ν. 1705 της 5/12 Ιουνίου 1987**: Κύρωση Πρωτοκόλλου υπ' αριθμό 7 της Σύμβασης για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΦΕΚ 89, τ. Α΄)]

και τροποποιήθηκε **με το Ν. 2400 της 29.5/4.6.1996:**
Κύρωση του Πρωτοκόλλου Νο. 11 στη Σύμβαση για
την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, στο πλαίσιο της
αναμόρφωσης του μηχανισμού ελέγχου που
θεσπίστηκε από τη Σύμβαση (ΦΕΚ 96, τ. Α΄).

Καμία όμως άλλη ρητή υπερνομοθετικού χαρακτήρα διάταξη δεν κατοχυρώνει και το δικαίωμα της μη χειροτέρευσης. Στο ποινικό δίκαιο, η αρχή αυτή καθιερώνεται ερμηνευτικά, διότι χωρίς την *non reformatio in pejus* η κατοχύρωση των ενδίκων μέσων θα ήταν έωλη και άνευ πρακτικής σημασίας και εφαρμογής. Με τα ένδικα μέσα δίδεται η δυνατότητα αποκατάστασης και διόρθωσης σφαλμάτων της πρωτόδικης αποφάσεως.

Χωρίς όμως την απαγόρευση της χειροτέρευσης, κανένας καταδικασμένος μπροστά στη θολή αβεβαιότητα της χειροτέρευσης, δεν θα έπαιρνε τον δρόμο του ενδίκου μέσου και στην ουσία θα αναιρούσαμε ένα δικαίωμα το οποίο του έχουμε δώσει. Η θέσπιση αυτής της αρχής, απορρέει κατά λογική αναγκαιότητα, από την ίδια τη φύση των ενδίκων μέσων.

Η ίδια αρχή δύναται να εφαρμοστεί και στην πειθαρχική διαδικασία διότι και στην πειθαρχική διαδικασία διακυβεύονται δικαιώματα του υπαλλήλου. Με την **1067/1979 απόφαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας**, κρίθηκε ότι υφίσταται γενική αρχή του δικαίου περί του ανεπίτρεπτου της χειροτερεύσεως της θέσεως του εκκαλούντος, η οποία, κατά το Δικαστήριο, καθιερώνεται στην πολιτική (ΚΠολΔ 536), την ποινική (ΚΠοινΔ 470) και τη φορολογική (ΚΦΔ 175) δίκη.

Ίσχυε ρητῶς και στον τότε ισχύοντα Υπαλληλικό Κώδικα (π.δ. 611/1977, άρθρον 243, § 6), αλλά εφαρμόζεται, κατ' αρχήν, και στο πειθαρχικό δίκαιο γενικῶς Αντίθετη θέση ἔλαβε το Συμβούλιο της Επικρατείας (Γ Τμήμα) στην με αριθμό 3746/2014 απόφασή του, σύμφωνα με την οποία ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, μπορεί το πρώτον να ασκεί προσφυγή ενώπιον του ΣτΕ,

ζητώντας την οριστική παύση υπαλλήλου στον οποίο το Πειθαρχικό Συμβούλιο επέβαλε μικρότερη ποινή, σε υπόθεση για την οποία στον πρώτο βαθμό της πειθαρχικής δικαιοδοσίας δεν άσκησε ένσταση. Η υπόθεση αυτή παραπέμφθηκε στην 7μελή σύνθεση του, όπου συζητήθηκε και αναμένεται έκδοση της απόφασης.

ΟΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Παρά τις ομοιότητες που αναλύθηκαν παραπάνω, το Ποινικό Δίκαιο φαίνεται να διαφοροποιείται έντονα σε κάποια σημεία από το Πειθαρχικό Δίκαιο. Διατάξεις του πρώτου δεν μπορούν αναλογικά να εφαρμοσθούν στο δεύτερο, καθώς αντίκεινται στη φύση και στις επιδιώξεις των πειθαρχικών ποινών. (άρθρο 108 παρ. 1 Υ.Κ.)

Επί παραδείγματι, οι σχετικές διατάξεις για την απόπειρα και την υπαναχώρηση καθώς, επίσης, κι οι σχετικές διατάξεις της συμμετοχή δεν εφαρμόζονται στο Πειθαρχικό Δίκαιο. Είναι επόμενο, η ευθύνη για μία αξιόποινη πράξη να αποδίδεται στον ίδιο τον υπάλληλο που την έπραξε κι όχι σε κάποιον άλλο, ακόμη κι αν αυτός συμμετείχε. Αντιθέτως, η συμμετοχική δράση μπορεί να λάβει πολλές μορφές και υπό αυτή την έννοια, αποτελεί ανεξάρτητο πειθαρχικό κολάσιμο αδίκημα.

Ακόμη, θα πρέπει να λεχθεί ότι για τα πειθαρχικά αδικήματα, επιβάλλεται μία ενιαία ποινή στην ίδια απόφαση, έστω κι αν παρατηρείται πλήθος διαφορετικών πειθαρχικών παραβάσεων. Η ενότητα αυτή, λοιπόν, φανερώνει την αδυναμία ανάλογης εφαρμογής των ποινικών διατάξεων περί κατ' ιδέας και πραγματικής συρροής.

Τέλος, το ατιμώρητο της υπόθαλψης (άρθρο 231παρ. 2 ΠΚ) δεν μπορεί να εφαρμοστεί αναλόγως στο Πειθαρχικό Δίκαιο, καθώς αντίκειται στο σκοπό της πειθαρχικής διαδικασίας, ο οποίος συνδέεται με τη σωστή λειτουργία και την υπηρεσιακή ευταξία των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων.

**ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΘΕΡΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ**

**ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ
ΠΡΩΤΟΔΙΚΗΣ**